

of this image mainly in the Baroque era makes it possible to assert that the meaning associated with it, other than the modern European or expected date recipient.

Analyzing the development of the main theme of literary arachnology, we can conclude a minor variation of meanings and contexts associated with images of a spider and web. The main options of the main motive is a danger of apostasy, heresy and warning against lust for power. The main theme of the Bible inherited through the intermediary of the Eastern patristic and Old-Rus preaching.

Keywords: spider, web, image, allegory, rhetoric, style, fauna.

УДК 81'367.625:811.111

І. Є. Зозуля

Вінницький національний технічний університет

КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ ФРАЗОВИХ І ОСНОВНИХ ДІЄСЛІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

***Реферат.** Стаття присвячена дослідженню критеріїв розмежування фразових і основних дієслів у сучасній англійській мові. Встановлено, що фразові дієслова – це дієслівні комплекси, які складаються з дієслова, прийменника чи прислівника, що заповнюють пустоти в лексичній системі мови, в якій відсутні назви дій, пов'язані з діяльністю людини. Досліджено та представлено 6 об'єктивних критеріїв розмежування фразових та основних дієслів сучасної англійської мови. Розглянуто значення фразових дієслів, які часто вживаються замість відповідних простих дієслів. Зроблено спробу класифікувати «частинки», які слідує за дієсловом у фразових дієсловах. Виявлення лексично-семантичних особливостей фразових дієслів у цілому і їхніх складових компонентів зокрема є ключем до успішного засвоєння цієї великої за обсягом частини вокабуляра сучасної англійської мови. Саме лексико-семантичний аспект є основним у процесі розрізнення фразових і нефразових дієслів.*

***Ключові слова:** фразове дієслово, одночленне дієслово, когезія, критерій, ідіоматика, пасивізація.*

Мовлення людини є засобом підвищенням культури та освіченості. Тільки через розвиток мовлення можливе становлення та удосконалення мислення, уяви, вищих емоцій. Вивчаючи англійську мову, часто натрапляємо на труднощі під час засвоєння нехарактерного для української мови лексичного явища – фразового дієслова.

Фразові дієслова посідають значне місце в дієслівній лексиці сучасної англійської мови і є надзвичайно вживаними зважаючи на свою велику різноманітність, ідіоматичність значень і неоднорідність функціонування. Розвиток і поповнення системи фразових дієслів відбувається за двома напрямками: використання неологізмів та розвиток семантики дієслівних лексем, які вже існують в мові.

За дослідженнями вчених (Дж. Поуві, А. Г. Ніколенко, Л. М. Черноватого) роль та вживання фразових дієслів в англійській мові значно зросли за останні роки. Для розуміння, говоріння, читання й письма потрібно добре володіти навичками вживання фразових дієслів. Нові словосполучення постійно виникають, поширюються в сучасній англійській мові та кодифікуються в спеціальних тлумачних словниках фразових дієслів. Деякі фразові дієслова витісняють «одночленні» дієслова на другий план. Під час порівнянні фразових дієслів з їхніми «одночленими» еквівалентами виявляємо відмінність у їхньому значенні та вживанні. Однослівні синоніми є нормативними за стилем, але їхнє вживання є недоречним у багатьох контекстах.

Термін «фразові дієслова» уперше використав англійський графік Логан Пірсл Смітт. Це поєднання дієслова й прийменника, дієслова й прислівника чи дієслова і прийменника з прислівником, ось чому визначають його як багатослівне чи двослівне дієслово; прийменник додає особливого значення дієслову чи робить його більш зрозумілим. Деякі прислівники так само можуть змінювати значення різних дієслів. Таке поєднання можна визначити як «ідіоматичне», оскільки дослівний переклад кожного з компонентів не становить єдиного змісту всього сполучення слів. Точніше, дослівний переклад може бути зовсім іншим, і часом

здогадатися про переклад усього фразового дієслова з його частин неможливо [2; с. 225]. Роль прийменника та прислівника у фразових дієсловах досліджували такі вчені, як: О. В. Кунин, А. Г. Ніколенко, Р. Сайд, Ф. Пальмер, Т. Макартур, Р. Кірк, С. Грінбаум та ін., але недостатньо вивченими є семантика та функціонування фразових дієслів, що становить *актуальність* запропонованої роботи, де головною *метою* є дослідження критеріїв розмежування фразових і основних дієслів в сучасній англійській мові.

Різні автори дають низку тлумачень поняття «фразове дієслово». Під фразовими дієсловами англійської мови більшість лінгвістів (Ф. Пальмер, Р. Кірк, Т. Макартур) розуміють роздільно оформлені стійкі лексичні утворення зі зв'язаним прямим або переносним значенням складових елементів – вербального компонента та постверба, омонімічних прислівника або прийменника типу *ask over, back out, come up, let down, sink into* і т. п. За значенням фразове дієслово нагадує фразеологізм, у якому окремі компоненти втрачають своє інваріантне значення і набувають нового, абстрагованого фразеологічного значення.

Вітчизняний лінгвіст А. Г. Ніколенко пропонує таке тлумачення фразових дієслів: «Це високоінформативні одиниці мови, які не є прикрашенням або надмірністю, а невід'ємною частиною лексичного складу сучасної англійської мови. Вони заповнюють пустоти в лексичній системі мови, яка не може повністю забезпечити назви сторін діяльності, які пізнані людиною. Притаманні розмовному мовленню фразові дієслова все більше й більше розширюють свій діапазон стилістичної належності, проникаючи в стиль художньої літератури, мову науки, техніки, офіційних документів» [3, с. 31].

Дослідниця Джейн Поуві надзвичайно просто і схематично дає власне пояснення такому явищу, як фразове дієслово в англійській мові. Вона вважає, що фразове дієслово – це дієслово, що утворене одним із таких сполучень: дієслово + прислівник, дієслово + прийменник, дієслово + прислівник + прийменник [4, с. 10].

Отже, всі науковці одностайні у твердженні про те, що фразове дієслово представляє цілісну семантичну та синтаксичну єдність, у якій зв'язок між компонентами досягає певного рівня.

Проаналізувавши різні тлумачення поняття «фразове дієслово», ми поділяємо погляди вищезгаданих лінгвістів і розуміємо під фразовими дієсловами дієслівні комплекси, які складаються з дієслова, прийменника чи прислівника. Дуже часто їх важко зрозуміти, адже значення сполучення може бути відмінне від значення його частин, подібно до води, яка вельми відрізняється від своїх компонентів – водню (H) та кисню (O). Отож спільне значення таких комплексів не збігається з прямим значенням дієслів, тому такі дієслівні сполучення ще називають ідіоматичними.

Наші спостереження доводять, що фразові дієслова надзвичайно широко використовують в щоденному усному спілкуванні та в засобах масової інформації. Вони дуже динамічні, оскільки постійно поповнюються новими значеннями, особливо в розмовах молодих людей і в слензі. Саме тому вони важливі для комунікації.

Отже, є декілька типів фразових дієслів, які можна представити такими конструкціями:

Тип 1. Дієслово + прийменник (*look after*).

Тип 2. Дієслово + прислівник (*give up*).

Тип 3. Дієслово + прислівник + прийменник (*get down to*).

Дуже важливо правильно розпізнавати фразові дієслова з-поміж усіх інших дієслів. Це розпізнавання залежить від класифікації «частинок», які слідує за дієсловом. Ці частинки можна віднести до 3 категорій (як це робить дослідниця Джейн Поуві):

Категорія 1	Категорія 2	Категорія 3
Частинки, які можуть бути тільки прийменниками	Частинки, які можуть бути тільки прислівниками	Частинки, які можуть бути прийменниками чи прислівниками
<i>after, against, at, for, from, into, like, to, with, without</i>	<i>away, back, forward, out</i>	<i>about, across, along, around, before, behind, by, down, in, off, on, over, round, through, under, up</i>

Категорії 1 і 2 – достатньо зрозумілі. Відмінність прийменників від прислівників в категорії 3 полягає в наявності об'єкта (займенника) після «частинки». Якщо його немає, то це – прислівник, наприклад, *You'd better give it up*. Якщо об'єктом (додатком) є іменник, його заміна на особовий займенник, який все ще залишається після «частинки», вказує на те, що це

прийменник, наприклад: *Look up the street! Look up it!* Якщо ні, це – прислівник, наприклад, *You'll have to bring it up yourself.*

Згідно з визначенням, фразове дієслово становить просту семантичну та синтаксичну одиницю. Проте, що є виразником того, що відповідне сполучення становить подібну єдність і її треба вважати фразовим дієсловом? Серед лінгвістів панує певна розбіжність у поглядах щодо цього питання.

Зв'язок між компонентами фразових дієслів часто позначається терміном «когезія» (сполучуваність у межах словосполучення, речення чи між реченнями, що досягається повторами, прономіналізацією тощо) [5, с. 137]. Фразове дієслово є тією лінгвістичною одиницею, де сполучуваність між двома конститuantами досягає певного рівня. Це твердження стане зрозумілішим, якщо розглянемо такі контрастивні пари речень, як:

1a. *Peter called up his friend.*

b. *Peter called up the stars* [6, с. 94].

2 a. *Rita looked after the children.*

b. *Rita looked after the departing guests* [6, с. 283].

У реченні (a) визначаємо рівень сполучуваності як достатньо високий, щоб класифікувати слова *called up* та *looked after* як фразові дієслова; у реченнях (b) *up* та *after* є «чистими» прийменниками, що презентують прийменникову фразу, яка виконує функцію обставини. Хоча може виникнути сумнів, що слова *called up* і *looked after* у реченнях (a), представлених вище, утворюють прості єдності значення. Існує багато інших не настільки чітко виражених прикладів. Наприклад:

3. *John swam across the river* [6, с. 491].

4. *The horse jumped over the fence* [6, с. 200].

5. *The boy looked through the telescope* [6, с. 288].

Чи є слова *across*, *over* та *through* прийменниковими частками чи «чистими» прийменниками?

6. *Bill tossed the ball back* [6, с. 524].

7. *The man nailed the lid down* [6, с. 326].

8. *Mother brought the washing in* [6, с. 21].

Чи є слова *back*, *down* та *in* прислівниковими частками чи «чистими» прислівниками?

До того ж, фразові дієслова можуть бути перехідними. Як же потрібно визначати рівень когезії у таких реченнях?

9. *The girl looked down* [6, с. 289].

10. *The bird flew away* [6, с. 117].

11. *Father often dines out* [6, с. 105].

Для того, щоб відповісти на ці питання, потрібні деякі *об'єктивні критерії*. Зазвичай до них належать такі:

1. *Заміна одночленним дієсловом* часто розглядається як ознака семантичної одиниці. Незважаючи на те, що багато сполучень переважно вважають фразовими дієсловами, вони можуть заміщатися (*call on – telephone, put-off – postpone, come by – obtain, put up with – tolerate* [1]). Цей критерій звісно не є основним, оскільки в мові існує багато інших чітко виражених фразових дієслів, для яких немає однослівного еквівалента (*break down = stop functioning, make up = apply cosmetics, take off = leave the ground* [1]). Таким чином, цей критерій можна використовувати для того, щоб зарахувати сполучення в категорію фразових дієслів, проте аж ніяк не вилучати їх з неї.

2. *Ідіоматика*, оскільки ідіома часто визначається як сполучення двох чи більше слів, які функціонують як неподільні значення [5, с. 9]. Звісно, багато фразових дієслів мають значення, що не залежать від значення їхніх окремих компонентів, наприклад: *bring up* (виховувати), *give up* (переставати робити щось чи користуватися чимось), *go off* (вибухати, дзвонити), *come by* (одержувати), *go in for* (систематично практикувати) [1]. Однак, як зазначено в передмові до «Оксфордського словника сучасної ідіоматичної англійської мови», немає чітко визначеної межі між ідіоматичними та неідіоматичними єдностями. Укладачі словника зазначають: «Ми схильні розглядати шкалу ідіоматичності з істинними ідіомами (*step up, take off*), які закріпились на верхньому щаблі з дієсловом *draw out*, що виступає на нижчому, з багатьма одиницями, що відтворюють різний ступінь семантичної та граматичної єдності та

займають проміжний рівень» [7, с. 5]. До проміжного типу, чи «напівідіом», належить така, як *put up* (*Increased transport costs will put up prices*).

Фактично укладачі словника зараховують навіть такі одиниці, що не є ідіоматичними, наприклад, *fall down* та *pull off* (у їхньому літературному значенні) лише тому, що вони розглядають їх як прості одиниці відповідно до інших критеріїв, чи тому, що сполучення можуть використовуватися в переносному (ідіоматичному) значенні.

12. *That's where the plan falls down* (= *is shown to be inadequate*) [6, с. 113].

13. *It's a good idea but are you sure you can pull it off?* (= *carry it out successfully*) [6, с. 399].

Дж. Поуві розглядає ідіоматичність як другорядний критерій при визначенні, чи є сполучення фразовим дієсловом. Зрозуміло, що цей критерій не застосовують до всіх одиниць, коли визначають, чи сполучення є фразовим дієсловом.

3. *Пасивізація, чи ймовірність пасивного утворення*, визначається всіма дослідниками як особливість перехідних дієслів. Наші попередні приклади можна трансформувати в такі:

14. *Peter called up his friend.* – *His friend was called up.*

15. *Rita looked after the children.* – *The children were looked after.*

Тричленні сполучення також можна пасивізувати.

16. *You'll have to put up with the noise.* – *The noise will have to be put up with* [6, с. 403].

Автори посібників з граматики сучасної англійської мови зазначають, що такий критерій не розмежує фразове дієслово, як у реченні: *John called up the man*, та дієслово, що слідує за прийменниковою фразою, наприклад: *John called from the office*. Хоча речення *The office was called from* є сумнівним, пасив може звучати досить природно в такому контексті: *This office has been called from so many times that it was natural to assume that it was the source of the latest call*.

4. *Синтаксичний критерій*, запропонований авторами різних граматики (А. В. Кунін., А. Г. Ніколенко, Дж. Поуві), – *питання, які постають навколо фразових дієслів* (відповідно до їхньої термінології, фразових чи прийменникових дієслів), *мають займенникову форму* – *who* (*m*) чи *what* та *неприслівникову* (адвербіальну) *форму* – *where* чи *when*. Отже, з речення *John called up the man* постає таке питання: *Who (m) did John call up?*, а з речення *John called from the office* – *Where did John call from?* Отож ми дійшли висновку, що цей критерій можна застосовувати в розмежуванні фразових та одночленних дієслів з прийменниковими фразами у функції обставини.

5. Основним критерієм для перехідних фразових дієслів з прислівниковою часткою (власне фразові дієслова) є критерій, коли частка може зазвичай стояти перед іменним додатком на відміну від звичайного прислівника: *Call up the secretary or Call the secretary up*.

6. *Використання наголосу* для диференціації адвербіальної частки, прийменників чи прийменникових часток.

Хоча всі критерії, зазначені вище, можна використовувати при віднесенні певного сполучення до фразового дієслова, жоден з них безпосередньо чи разом з іншими не презентує абсолютно прийнятний критерій. Поділяємо думку більшості авторів, які досліджували фразові дієслова, що чіткого розмежування фразових дієслів з «чистими» прийменниками чи прислівниками не існує.

Отже, розрізнення фразових та основних дієслів є надзвичайно складним процесом. Фразові дієслова досліджують, як правило, з погляду їхніх структурних, граматичних і стилістичних особливостей, в той час, як вивчення лексико-семантичного аспекту цих утворень має вельми поверховий характер. Проте саме виявлення лексико-семантичних особливостей фразових дієслів у цілому і їхніх складових компонентів зокрема є ключем до успішного засвоєння цієї досить великої за обсягом частини вокабуляра сучасної англійської мови.

Фразові дієслова, активно функціонуючи в сучасній англійській мові, до сьогодні є однією з найскладніших філологічних проблем. Інтерес до їхньої семантики та функціонування ґрунтується на дослідженні людського чинника в мові. Тому вважаємо необхідним вивчення комунікативно-когнітивних особливостей фразових дієслів, аналіз семантики з погляду їхнього місця та ролі в утворенні мовної картини світу, що дозволить провести повний опис особливостей семантичної взаємодії компонентів цих лексичних комплексів та їхніх перетворень. Саме лексико-семантичний аспект є основним у процесі розрізнення фразових і основних дієслів.

Список використаної літератури

1. Кортни Р. Английские фразовые глаголы: Англо-русский словарь / Р. Кортни. – М.: Рус.яз., 2001. – 767 с.
2. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М.: Высшая школа, 1996. – 381 с.
3. Ніколенко А. Г. Актуалізація семантичного аспекту фразових дієслів у процесі навчання англійської мови / А. Г. Ніколенко. – Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 31-33.
4. Поуви Дж. Английские фразовые глаголы и их употребление / Дж. Поуви // Учебное пособие для институтов и факультетов иностранных языков. – М.: Высшая школа, 1990. – 175 с.
5. Черноватий Л. М., Ковальчук Н. М. Пригоди в ущелині Пенкадер / Л. М. Черноватий, Н. М. Ковальчук // Посібник з вивчення англійських прикметників та фразових дієслів для студентів вищих закладів освіти / За редакцією В. І. Карабана. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 368 с.
6. Longman “Phrasal Verbs Dictionary”. – Pearson Education Limited, 2000. – 606 p.
7. Oxford Dictionary of English Idioms / John Ayto, third addition, 2010. – 416 p.

Аннотация

Зозуля І. Е. Критерии разграничения фразовых и основных глаголов в современном английском языке.

Статья посвящена исследованию критериев разграничения фразовых и основных глаголов в современном английском языке. Установлено, что фразовые глаголы – это глагольные комплексы, состоящие из глагола, предлога или наречия, заполняющие пустоты в лексической системе языка, которой не может полностью обеспечить названия опознанных человеком сторон деятельности. Исследовано 6 объективных критериев, с помощью которых можно различать фразовые и основные глаголы в современном английском языке.

Ключевые слова: фразовый глагол, одночленный глагол, когезия, критерий, идиоматика, пассивизация.

Summary

Zozulya I. Y. Criteria of differentiation between phrasal verbs and main verbs in modern English.

The article is dedicated to the investigation of the criteria between phrasal verbs and main verbs in modern English.

It is found that the phrasal verbs are the verbal complexes consisting of a verb, preposition or adverb, fill a void in the lexical system of language, which can not completely provide the names of the identified human aspects of the activity. Six objective criteria by means of which it is possible to differentiate phrasal verbs and main verbs in modern English are studied.

Keywords: phrasal verb, main verb, cohesion, criterion, idiomatic expressions, bypassing.

УДК 800 (075.8)+81

Т. С. Калашникова

ПВНЗ «Краматорський Економіко-гуманітарний інститут», м. Краматорськ

КАТЕГОРІЯ ПРЕСУПОЗИЦІЇ В СУЧАСНІЙ ПРАГМАТИЦІ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ВИВЧЕННЯ

Реферат. Стаття присвячена розгляду проблем, які виникають в сучасній прагматичній та теорії речових актів щодо визначення та вивчення категорії пресупозиції, її незмінності при запереченні, правил проєкції та її ролі в установленні успішної комунікації. Також зазначені основні напрямки подальшого дослідження функціонування даної категорії в дійсних речових актах.

Доведено необхідність дослідження функціонування пресупозиції в речових актах та визначення основних специфікацій даної категорії.